

ارزیابی اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی

خانوارهای روستایی شهرستان مسجدسلیمان

نسیم منجری^۱، عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری^۲

*۱- استادیار، گروه مهندسی بیوسیستم، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

۲- استاد، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

ایمیل نویسنده مسئول: Email: n.monjezi@scu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۰۸

چکیده

پدیده گرد و غبار دارای آثار و پیامدهای نامطلوبی مانند تحت تأثیر قرار دادن کیفیت زندگی انسان، اقتصاد، محیط و وارد کردن خسارت به منابع زیستی جوامع روستایی می‌باشد. پژوهش حاضر، با هدف ارزیابی اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی شهرستان مسجدسلیمان انجام شده است. به منظور دستیابی به این هدف، ابتدا پرسشنامه‌ای که در برگرفته تأثیرات پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی در قالب بعدهای اقتصادی، اجتماعی و محیطی بود، تنظیم گردید و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت و مقدار به دست آمده، ۸۹٪ بوده است. سپس از طریق نمونه‌گیری (فرمول کوکران) ۴۰۰ پرسشنامه جهت پاسخگویی بین روستاییان منطقه مورد مطالعه توزیع گردید و در نهایت برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از آمار توصیفی، آمار استنباطی و ابزار آماری IBM SPSS Statistics v۲۲ و EXCEL ۲۰۱۳ استفاده شد. نتایج نشان داد که همبستگی مثبت و معنی‌داری میان همه آثار پدیده گرد و غبار وجود دارد. بالاترین همبستگی میان آثار اقتصادی و اجتماعی و پایین‌ترین همبستگی میان آثار اقتصادی و محیطی وجود داشت. علاوه بر این نتایج نشان داد که همبستگی منفی و معنی‌داری میان آثار پدیده گرد و غبار با کیفیت زندگی و همه ابعاد آن وجود دارد.

کلمات کلیدی: "گرد و غبار"، "کیفیت زندگی"، "روستا"، "مسجدسلیمان"

۱- مقدمه

سرمایه‌های مصروفه دچار ضرر و زیان شود و تهدیدی جدی برای جوامع انسانی ایجاد نماید. پس بررسی و تدوین سیاست‌های صحیح در این زمینه امری ضروری است. پدیده گرد و غبار تاکنون از دیدگاه‌های مختلف مورد توجه محققان خارجی و داخلی قرار گرفته است. در برخی از این پژوهش‌ها از تعریف طوفان‌های گرد و غباری و رده‌بندی آن‌ها سخن به میان آمده است (رمانف^۱، ۱۹۶۱؛ تاهسیونگ^۲، ۲۰۰۱؛ هامیش^۳ و همکاران، ۲۰۰۱). خاستگاه پدیده گرد و غبار، منشاء‌یابی، مطالعه عوامل و عناصر اقلیمی مرتبط با رخداد پدیده گرد و غبار موضوع دسته دیگری از پژوهش‌هاست (گودی و میدلتون^۴، ۲۰۰۲؛ ریچارد^۵، ۲۰۰۳؛ کورن^۶ و همکاران، ۲۰۰۶). در این میان ارتباط پدیده گرد و غبار و ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیطی زندگی خانوارهای روستایی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. ولی و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی اثرگذاری مخاطره زیست‌محیطی گرد و غبار بر کیفیت زندگی

به‌طور کلی، پدیده گرد و غبار دارای آثار و پیامدهای نامطلوبی مانند تحت تأثیر قرار دادن کیفیت زندگی انسان، اقتصاد، سلامت، محیط و وارد کردن خسارت به منابع زیستی و کشاورزی جوامع روستایی می‌باشد (ایزدی، ۱۳۹۵). برآورد تمامی زیان‌های اقتصادی و غیراقتصادی پدیده گرد و غبار در سطوح ملی و استانی امری ناشدنی است. تشدید روند مهاجرت افراد از مناطق متأثر از گرد و غبار، افزایش بیکاری و یا کاهش درآمد در مشاغل مختلف شهری و روستایی، کاهش تولیدات کشاورزی، رکود صنعت و گردشگری، اختلال در حمل و نقل هوایی و امنیت پروازها، کاهش دارایی فردی و اجتماعی و تعطیلی مراکز آموزشی و تفریحی، نمونه‌های بارز پیامدهای مخرب گرد و غبار در استان‌های متأثر از این پدیده، طی دهه اخیر هستند (خالدی، ۱۳۹۵). تردیدی نیست که این پدیده باید با شناخت کامل تمامی ابعاد آن و همچنین راه‌های ایجاد و انتقال آن، بررسی و با آن مقابله شود. چرا که در درازمدت می‌تواند خطری جدی برای کشاورزان و روستاییان باشد. عدم توجه به وقوع آثار پدیده گرد و غبار به‌ویژه در مناطق خشک و نیمه‌خشک باعث خواهد شد که

^۱ Romanof

^۲ TA- Hsiung

^۳ Hamish

^۴ Goudie and midelton

^۵ Richard

^۶ Koren

را با تکمیل پرسشنامه و جمع‌آوری داده‌ها از نهادهای مسئول، بررسی کردند. در این تحقیق، میزان خسارات سالانه به منابع مختلف اقتصادی-اجتماعی در دشت یزد، بیش از ۶/۸۲ میلیون دلار برآورد شده است. بررسی منابع مختلف نشان‌دهنده این است که توجه به وقوع پدیده گرد و غبار از آن جهت اهمیت دارد که وقوع این پدیده می‌تواند آثار اقتصادی، اجتماعی و محیطی بسیاری را در بخش کشاورزی و روستا، به‌عنوان کانون تولید به‌همراه داشته باشد. زیرا بخش کشاورزی و سکونتگاه‌های روستایی به دلیل بافت و شرایط خاص خود، بیشتر در معرض آثار نامطلوب این پدیده قرار دارند. عسکری (۱۳۹۳) در تحقیقی به بررسی تأثیر ریزگردها بر کیفیت زندگی مردم روستایی ساکن بخش عقیلی از توابع شهرستان گتوند پرداخت. نتایج نشان داد که پدیده گرد و غبار بر تمام شاخص‌های کیفیت زندگی در منطقه تأثیر داشته است و باعث کاهش کیفیت زندگی روستائیان شده است. علوی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی به سنجش و اولویت‌بندی شاخص‌های کیفیت زندگی در محدوده‌ی روستاهای دهستان نورآباد، شهرستان دلفان استان لرستان پرداختند. نتایج نشان داد که ۳۹/۹ درصد از ساکنان روستاها از شاخص‌های کیفیت زندگی کاملاً ناراضی و تنها ۱/۷۸ درصد کاملاً راضی هستند. شهرستان مسجدسلیمان نیز چند سالی همراه دیگر نقاط استان خوزستان در ایران تحت تأثیر پدیده گرد و غبار قرار گرفته است. با توجه به اثرات زیانبار گرد و غبار بر بخش کشاورزی، محیط روستا و زندگی روستائیان شهرستان مسجدسلیمان و اثر مضاعف احداث سد گتوند علیا، پژوهش حاضر درصدد است که برآوردی از این آثار زیانبار داشته باشد. در ادامه پرسش‌های اصلی پژوهش بیان شده است:

سؤالات پژوهش

- ۱- پدیده گرد و غبار چه اثرات اقتصادی بر خانوارهای روستایی دارد؟
- ۲- پدیده گرد و غبار چه اثرات اجتماعی بر خانوارهای روستایی دارد؟
- ۳- پدیده گرد و غبار چه اثرات محیطی بر خانوارهای روستایی دارد؟

در پاسخ به این پرسش‌ها، فرضیه‌های زیر مطرح می‌شود:

فرضیات

- ۱- پدیده گرد و غبار بر بعد اقتصادی کیفیت زندگی روستائیان اثر منفی و معنی‌دار دارد.
- ۲- پدیده گرد و غبار بر بعد اجتماعی کیفیت زندگی روستائیان اثر منفی و معنی‌دار دارد.
- ۳- پدیده گرد و غبار بر بعد محیطی کیفیت زندگی

روستائیان دهستان اسفندار شهرستان ابرکوه پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از اثرات مخرب پدیده گردوغبار بر مؤلفه‌های کیفیت زندگی در روستاهای دهستان اسفندار شهرستان ابرکوه است. همچنین نتایج آزمون کای دو با ضریب همبستگی $0/713$ حاکی از رابطه مستقیم و قوی بین پدیده گرد و غبار و سطح کیفیت زندگی در سطح این منطقه است. شاهسونی و همکاران (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان عوامل ایجادکننده گرد و غبار و اثرات آن بر محیط‌زیست، سلامت، اقتصاد و همچنین روش‌های کنترل طوفان‌های ریزگرد را به بحث می‌گذارند. آن‌ها معتقدند که ریزگرد تأثیر قابل توجهی بر محیط‌زیست وارد کرده و اقتصاد مناطق تحت تأثیر، آسیب فراوانی از ریزگرد دیده‌اند. نظری و همکاران (۱۳۹۶) پژوهشی با هدف تبیین وضعیت امنیت معیشت کشاورزان در شرایط گرد و غبار در شهرستان شوش انجام دادند. نتایج نشان داد که از نظر پاسخگویان، شدیدترین اثرات گرد و غبار به ترتیب مربوط به بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است. همچنین، یاقوت‌حردانی (۱۳۹۱) پژوهشی با هدف ارزیابی اثرات پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی روستائیان در روستاهای حوزه نفوذ شهر اهواز (بخش حمیدیه) در سه بعد اجتماعی، اقتصادی و محیطی انجام داد. نتایج ارزیابی نشان داد که وقوع گرد و غبار و شدت یافتن آن باعث کاهش مطلوبیت شرایط کیفیت زندگی و عدم رضایت روستائیان شده است. همچنین گرد و غبار بیشترین میزان اثرگذاری را بر بعد اجتماعی و سپس ابعاد محیطی و اقتصادی زندگی روستائیان منطقه داشته است. ایزدی (۱۳۹۵) نیز پژوهشی با هدف ارزیابی اثرات پدیده گرد و غبار بر ابعاد اجتماعی، اقتصادی و محیطی زندگی روستائیان شهرستان سروآباد انجام داد. نتایج استنباطی پژوهش نشان داد که همبستگی مثبت و معنی‌داری میان همه‌ی آثار پدیده گرد و غبار وجود دارد و بالاترین همبستگی میان آثار اجتماعی و محیطی و پایین‌ترین همبستگی میان آثار اجتماعی و اقتصادی وجود دارد. میری^۱ و همکاران (۲۰۰۷) در مقاله‌ای در شهر زابل به این نتیجه رسیدند که پدیده گرد و غبار طی سال‌های ۲۰۰۴-۱۹۹۹، ۷۳/۵ میلیون دلار هزینه اقتصادی به کشور وارد کرده است. اختصاصی^۲ و همکاران (۲۰۰۹) در مقاله‌ای تحت عنوان "بررسی فرآیند فرسایش بادی برای پیش‌بینی، پیشگیری و کنترل طوفان‌های گرد و خاک در دشت یزد- اردکان" عوامل مختلف فرسایش بادی در دشت یزد- اردکان را شناسایی نمودند و میزان خسارات به‌وجود آمده

^۱ Miri

^۲ Ekhtesasi

روستاییان اثر منفی و معنی دار دارد.

۴- اثرات پدیده گرد و غبار بر بعد محیطی کیفیت زندگی روستاییان در منطقه مورد مطالعه بیشتر از سایر ابعاد کیفیت زندگی است.

مبانی نظری

تعاریف نظری متغیرهای تحقیق

موضوع و هدف پژوهش، ارزیابی اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی پدیده گرد و غبار بر زندگی خانوارهای روستایی است. بنابراین در این تحقیق، پدیده گرد و غبار، متغیر مستقل و کیفیت زندگی روستاییان متغیر وابسته است. ارزیابی اثرات در سه بعد اقتصادی، اجتماعی و محیطی صورت گرفت. تعاریف نظری هر یک از متغیرهای تحقیق عبارتند از (یاقوت حردانی، ۱۳۹۱): اثرات اقتصادی گرد و غبار: آن دسته از اثرات گرد و غبار هستند که با تحت تأثیر قرار دادن زمینه‌ها و فعالیت‌های اقتصادی از جمله اشتغال، تولید، درآمد کشاورزی و غیرکشاورزی، خسارت به دارایی‌ها و محصولات روستاییان و غیره، منجر به کاهش سطح مطلوبیت و در نتیجه عدم رضایت‌مندی روستاییان از ابعاد اقتصادی فوق می‌شود. اثرات اجتماعی گرد و غبار: آن دسته از اثرات گرد و غبار هستند که با تحت تأثیر قرار دادن زمینه‌ها و فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی روستاییان از جمله آموزش، سلامت، تعاملات و همبستگی اجتماعی، مشارکت‌ها، فعالیت‌های تفریحی، گردشگری، ورزشی و غیره، منجر به کاهش سطح مطلوبیت و در نتیجه عدم رضایت‌مندی روستاییان از ابعاد اجتماعی فوق می‌شود. اثرات محیطی گرد و غبار: آن دسته از اثرات گرد و

غبار که با تحت تأثیر قرار دادن منابع آب، خاک، هوا، مسکن و محیط روستا، بهداشت و غیره، باعث افزایش آلودگی‌ها و تغییر اقلیم محل زندگی و در نتیجه کاهش کیفیت محیط‌زیست روستا و عدم رضایت‌مندی روستاییان از ابعاد محیطی فوق می‌شود.

تعاریف عملیاتی متغیرهای تحقیق

به منظور ارزیابی اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی شهرستان مسجدسلیمان، در مرحله اول، نیازمند شناخت کلی از کیفیت زندگی روستاهای مورد مطالعه بوده و در مرحله بعد به دنبال ارزیابی اثرات پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی روستاییان می‌باشد. لذا برای انتخاب شاخص‌ها و معرف‌های کیفیت زندگی، فهرستی از نیازها و امکانات در جوامع روستایی جمع‌آوری شد و در سه قلمرو، اقتصادی، اجتماعی و محیطی تفکیک و طبقه‌بندی شدند. سپس بر اساس هر کدام از این قلمروها، شاخص‌ها شناسایی و طبقه‌بندی شدند. بخشی از مؤلفه‌های تحقیق مربوط به مشخصات فردی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌گویان (جنس، وضعیت تأهل، سن و تحصیلات) است. همچنین مؤلفه‌های مربوط به آثار اقتصادی، اجتماعی و محیطی پدیده گرد و غبار طبق جداول ۱، ۲ و ۳ گزارش شده است. بر اساس تحقیقات دیگران (ایزدی، ۱۳۹۵؛ دویستی، ۱۳۸۹؛ یاقوت حردانی، ۱۳۹۱ و خمیری، ۱۳۹۱) نیز این مؤلفه‌ها و گویه‌ها به عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌های مربوطه شناخته می‌شوند.

جدول ۱- مؤلفه‌های مربوط به آثار اجتماعی پدیده گرد و غبار

مؤلفه	گویه‌ها
تعامل و همبستگی اجتماعی	پدیده گرد و غبار تا چه میزان در روابط صمیمی خانوادگی شما با دیگر افراد خانواده، تأثیر داشته است؟ پدیده ریزگردها تا چه میزان در روابط صمیمانه شما برای گردهمایی دوستانتان و مدت زمان با هم بودن‌تان تأثیر داشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه میزان، در روحیه کار و فعالیت گروهی روستاییان تأثیر داشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه میزان اثر منفی کمی و کیفی مراسم، اعیاد و آداب و رسوم روستایی داشته است؟
مشارکت اجتماعی	پدیده گرد و غبار تا چه میزان در کاهش حضور شما در کارهای مشارکتی کشاورزی (کاشت تا برداشت) شما کنار همسایه‌ها و دیگر خویشاوندان روستایی اثر داشته است؟ پدیده گرد و غبار، تا چه حد در مشارکت مردم روستایی برای اجرای آداب و رسوم محلی اثر داشته است؟ پدیده گرد و غبار، تا چه میزان در کارهای مشارکت مردم روستایی برای کارهای عمرانی تأثیر داشته است (مانند: مشارکت مردم در طرح‌های هادی، آبخیزداری و ...). پدیده گرد و غبار تا چه میزان در کارهای مشارکت و کمک مردم روستایی به همدیگر برای حضور در کارهای شادی و عروسی تأثیر داشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه میزان در کارهای مشارکت و کمک مردم روستایی به همدیگر برای حضور در کارهای عزا و مراسم ختم تأثیر داشته است؟
مهاجرت	پدیده گرد و غبار تا چه میزان در مهاجرت روستاییان جوان اثر داشته است؟ پدیده گرد و غبار، تا چه میزان در مهاجرت افراد میانسال اثر داشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه میزان در مهاجرت افراد مسن تأثیر داشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه میزان در مهاجرت افراد تحصیلکرده و نخبه اثر داشته است؟ تا چه میزان کشاورزان به علت تغییر شغل ناشی از اثر پدیده گرد و غبار مهاجرت کرده‌اند؟
اوقات فراغت	پدیده گرد و غبار تا چه میزان موجب تعطیلی مراکز آموزشی و فرهنگی روستایی شده است؟ پدیده گرد و غبار تا چه میزان در کاهش مسافرت و حضور گردشگران در روستا تأثیر داشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه میزان در تعطیلی بازی‌های محلی-ورزشی جوانان روستا تأثیر داشته است؟

مقیاس: طیف لیکرت پنج سطحی از خیلی کم (۱) تا بسیار زیاد (۵)

مؤلفه	گویه‌ها
مصرف	آیا پدیده ریزگرد بر مقدار آب مصرفی شما (شرب، کشاورزی و سایر) تأثیر گذاشته است؟ آیا پدیده گرد و غبار باعث تغییر در کیفیت آب مصرفی شما شده است؟ آیا پدیده گرد و غبار باعث افزایش هزینه دسترسی به آب مصرفی شما شده است؟ آیا پدیده گرد و غبار باعث کاهش کیفیت پوشاک شما می‌کند، تأثیر گذاشته است؟ آیا پدیده ریزگردها بر کیفیت پوشاک شما تأثیر داشته است؟ آیا پدیده ریزگردها بر مقدار خوراکی که مصرف می‌کنید، تأثیر گذاشته است؟ آیا پدیده گرد و غبار باعث تغییر در کیفیت خوراکی شما شده است؟ آیا پدیده گرد و غبار باعث افزایش هزینه دسترسی به خوراک شده است؟ آیا پدیده گرد و غبار باعث افزایش هزینه‌های مصرفی برق (کولر، پنکه) در منزل شما شده است؟
تولید	پدیده گرد و غبار تا چه حد در فعالیتهای کشاورزی شما اختلال ایجاد کرده یا آن را تعطیل کرده است؟ پدیده گرد و غبار تا چه حد بر کیفیت و مهارت شغلی شما تأثیر گذاشته است؟ آیا پدیده گرد و غبار بر مقدار نهاده‌های قابل استفاده شما تأثیر گذاشته است؟ آیا پدیده گرد و غبار بر کیفیت نهاده‌های قابل استفاده شما تأثیر گذاشته است؟ آیا پدیده گرد و غبار بر قیمت یا هزینه دسترسی به نهاده‌های تولیدی شما تأثیر گذاشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه حد باعث تغییر در الگوی کشت محصولات زراعی شما شده است؟ آیا پدیده گرد و غبار بر عملکرد در واحد سطح محصولات زراعی شما تأثیر گذاشته است؟ آیا پدیده گرد و غبار بر کیفیت محصولات زراعی شما تأثیر گذاشته است؟ آیا پدیده گرد و غبار موجب تشدید آفات و بیماری‌های محصولات زراعی شده است؟ آیا پدیده گرد و غبار بر قیمت محصولات زراعی شما تأثیر گذاشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه حد بر مراحل خشک کردن محصولات زراعی شما تأثیر گذاشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه حد بر کیفیت محصولات فرآوری شده تأثیر گذاشته است؟ پدیده ریزگرد تا چه حد بر قیمت محصولات فرآوری شده تأثیر گذاشته است؟ آیا پدیده گرد و غبار بر نحوه فروش محصولات کشاورزی شما تأثیر گذاشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه حد بر کاهش تولید عسل شما تأثیر گذاشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه حد بر نوع دام شما تأثیر گذاشته است؟ پدیده گرد و غبار تا چه حد بر سطح دسترسی (مقدار) علوفه مراتع اثر دارد؟ پدیده گرد و غبار تا چه حد بر کیفیت علوفه مراتع برای تغلیف دام اثر دارد؟ پدیده گرد و غبار تا چه حد بر تولید (عملکرد) محصولات دامی شما تأثیر گذاشته است؟

مقیاس: طیف لیکرت شش سطحی از به هیچ وجه (+) تا خیلی زیاد (۵)

جدول ۳- مؤلفه‌های مربوط به آثار محیطی پدیده گرد و غبار

مؤلفه	گویه‌ها
زیرساخت‌های روستایی	پدیده گرد و غبار، شرایط آب و هوایی منطقه را گرم، خشک و آلوده نموده است؟ پدیده گرد و غبار، خاک قابل کشت منطقه روستا را آلوده نموده است؟ پدیده گرد و غبار، منابع آب شرب روستا را آلوده نموده است؟ پدیده گرد و غبار منابع آب کشاورزی را آلوده نموده و باعث کاهش کیفیت آب شده است؟ پدیده ریزگرد باعث آلوده شدن منابع آب برای دام و حیوانات اهلی و وحشی شده است؟ پدیده گرد و غبار باعث کاهش کیفیت وسایل حمل و نقل ارتباطی شده است؟ پدیده گرد و غبار باعث کاهش دسترسی به خدمات عمومی (بانک، ادارات و...) شده است؟ پدیده ریزگرد اثراتی منفی بر پاکیزگی محله و سکونتگاه‌ها داشته است؟ پدیده ریزگرد اثرات منفی بر کیفیت چشم‌اندازهای روستا داشته است؟
مسکن	پدیده گرد و غبار باعث بیشتر کثیف شدن حیاط و در و پنجره‌های منازل شده است؟ پدیده گرد و غبار باعث کثیف شدن قالی و وسایل داخلی منزل شده است؟ پدیده گرد و غبار باعث آلودگی هوای داخلی منازل شده است؟ پدیده گرد و غبار باعث تغییر در ساخت و طراحی در و پنجره شما جهت جلوگیری از ورود ریزگردها به داخل منازل شده است؟ جهت جلوگیری از ورود ریزگرد به داخل منازل تغییر در ساخت و طراحی کلی منزل نیاز است؟ پدیده گرد و غبار هزینه تعمیر و نگهداری وسایل شما را افزایش داده است؟

مقیاس: طیف لیکرت شش سطحی از به هیچ وجه (+) تا خیلی زیاد (۵)

درجه و ۳۷ دقیقه عرض شمالی از خط استوا در حاشیه شرقی استان خوزستان واقع گردیده است. ارتفاع آن از سطح دریا ۳۷۲ متر می‌باشد. شهرستان مسجدسلیمان از شمال به استان چهارمحال و بختیاری و دزفول، از خاور به استان چهارمحال و بختیاری و شهرستان ایذه، از باختر به شهرستان‌های شوشتر و اهواز و از جنوب به شهرستان رامهرمز محدود می‌شود. این شهرستان در سال ۱۳۹۵،

۲- روش انجام تحقیق

• محدوده مورد مطالعه

شهرستان مسجدسلیمان یکی از شهرستان‌های استان خوزستان است. مرکز این شهرستان شهر مسجدسلیمان است. مسجد سلیمان با مساحت ۵۸۸۲ کیلومتر مربع بین ۴۸ درجه و ۵۵ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۵۳ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و بین ۳۱ درجه و ۴۲ دقیقه تا ۳۲

مسائل و مشکلات پیش آمده در اثر پدیده گرد و غبار جمع آوری شد، سپس اطلاعات مورد نیاز در بخش نظری بر اساس مطالعه کتابخانه‌ای و مروری جامع بر ادبیات حوزه مورد مطالعه، گردآوری گردید. در فرآیند بررسی‌های میدانی و مرور بر مطالعات و ادبیات نظری موجود، مهم‌ترین آثار پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی روستاییان شهرستان مسجدسلیمان شناسایی شدند. پس از آن بر اساس چارچوب مفهومی برگرفته از ادبیات تحقیق و بررسی‌های میدانی، پرسشنامه طراحی گردید. در ادامه با استفاده از ابزار پرسشنامه، داده‌ها و اطلاعات مورد نظر، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها (آمار توصیفی و آمار استنباطی) با استفاده از نرم‌افزارهای IBM SPSS Statistics v۲۲ و EXCEL صورت گرفت. همچنین از لحاظ زمانی، این تحقیق در سال ۱۳۹۸ انجام شده است.

• جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری تحقیق، روستاهای شهرستان مسجدسلیمان در استان خوزستان می‌باشد که طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای تعداد ۱۲۸ روستا با ۲۲۸۶ خانوار روستایی و جمعیتی برابر بر ۱۰۹۵۴ نفر بوده است. از آنجا که جامعه آماری مورد مطالعه از حجم و وسعت جغرافیایی زیادی برخوردار است و مراجعه به همه آن‌ها امکان‌پذیر نیست، لذا با استفاده از روش نمونه‌گیری، جمعی از آن‌ها به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و نتایج به‌دست آمده به کل جامعه تعمیم داده شد.

به‌منظور انتخاب نمونه تحقیق، از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای استفاده شد. با تعیین تعداد کل نمونه، تعداد نمونه هر روستا با انتساب متناسب بر اساس جمعیت روستاهای منتخب، مشخص شد.

برای تعیین حجم نمونه، از فرمول کوکران که یکی از پرکاربردترین روش‌های محاسبه حجم نمونه آماری است، استفاده شد (پیشگر کومله^۱ و همکاران، ۲۰۱۱).

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N}(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1)} \quad (1)$$

n: حجم نمونه

N: تعداد جمعیت آماری

z: درصد خطای معیار ضریب اطمینان قابل قبول یا همان قابلیت اطمینان قابل قبول

p: نسبتی از جمعیت دارای صفت معین

q=1-p: نسبتی از جمعیت فاقد صفت معین

تعداد ۱۰۷۰۴۷ نفر جمعیت داشته‌است (بی‌نام، ۱۳۹۵). مردم مسجدسلیمان بختیاری هستند. این شهرستان در سال ۱۳۸۱ دارای چهار بخش مرکزی، گلگیر، لالی و اندیکا بود. در سال ۱۳۹۱، بخش عنبر شهرستان مسجدسلیمان تأسیس شد. بخش لالی در سال ۱۳۸۲ و بخش اندیکا در سال ۱۳۸۴ از شهرستان مسجدسلیمان جدا شدند و به شهرستان ارتقاء یافتند. در حال حاضر، شهرستان مسجدسلیمان دارای سه بخش (مرکزی، گلگیر، عنبر)، شش دهستان (جهانگیری، جهانگیری شمالی، تمبی گلگیر، تل بزان، عنبر و ذیلابی) و دو شهر (مسجدسلیمان و گلگیر) است. این شهرستان مانند بیشتر شهرهای خوزستان دارای آب و هوای گرم و نسبتاً خشک می‌باشد و تابستانی گرم و زمستانی مدیترانه‌ای دارد. میانگین بارش سالانه باران بالای ۴۰۰ میلی‌متر و میانگین دما کمتر از ۴- درجه سانتی‌گراد در زمستان و بیش از ۵۰ درجه سانتی‌گراد در تابستان می‌باشد. بلندترین ارتفاعات استان خوزستان در شهرستان مسجدسلیمان قرار دارد. این ارتفاعات در مناطق شمال و شمال شرقی شهرستان و در منطقه توریستی اندیکا واقع شده‌اند. مرتفع‌ترین قله در محدوده شهرستان مسجدسلیمان، کوه کینو با ارتفاع ۳۷۱۰ متر است. دیگر کوه‌های بلند مسجدسلیمان عبارتند از لبله، تاراز، منار، دلا، آلا، ادیو، شوه، لندر، دلی و آسماری. مهم‌ترین رودخانه مسجدسلیمان، رود کارون می‌باشد که از کوه‌های زاگرس سرچشمه می‌گیرد و پس از عبور از سدهای شهید عباسپور و مسجدسلیمان از کنار شهر می‌گذرد. همچنین رودخانه تمبی در جنوب شهر وجود دارد. به دلیل وجود اختلاف ارتفاع بین رودخانه کارون و اراضی کشاورزی، کشت در شهرستان مسجدسلیمان عمدتاً به‌صورت دیم است. هر چند با ساخت سد گتوند علیا بسیاری از زمین‌های کشاورزی منطقه به زیر آب رفته‌اند ولی تاکنون برای بهره‌برداری و احداث شبکه‌های آبیاری از دریاچه پشت سد تمهیداتی لحاظ نشده است و کشاورزی به‌دلیل محدودیت منابع آب و خاک از رونق چندانی برخوردار نیست و بالعکس دامپروری و دامداری رونق و اهمیت فراوانی دارند.

• جمع‌آوری داده

این تحقیق از لحاظ نوع پژوهش، کمی می‌باشد، همچنین از لحاظ هدف، کاربردی، از لحاظ شیوه جمع‌آوری داده‌ها، میدانی و از لحاظ روش‌شناسی از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد، زیرا به دنبال ارزیابی اثرات پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی در نواحی روستایی مورد مطالعه است. در این پژوهش، ابتدا با بررسی‌ها و مشاهدات میدانی، اطلاعات اولیه درباره وضعیت منطقه مورد مطالعه و

^۱Pishgar Komleh

متغیرهای مختلف پرداخته شده است. برای توصیف متغیرهای مستقل و وابسته از مشخصه‌های آماری فراوانی، درصد فراوانی، فراوانی تجمعی، میانگین، بیشینه، کمینه و انحراف معیار استفاده گردید (جدول ۵).

جدول ۵- مشخصات فردی و ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخگویان

جنسیت	زن	مرد	تاهل	متاهل	مجرد	سن	میانگین انحراف کمینه بیشینه معیار	تحصیلات	بی سواد	با سواد زیر دیپلم	دیپلم به بالا			
فراوانی	۹۱	۲۴/۹۰	۳۰۹	۷۵/۰۹	۳۳۸	۸۰/۹۷	۶۲	۱۹/۰۳	۱۲۳	۲۸/۲۵	۲۰۰	۵۱/۱۴	۷۷	۲۰/۵۸
درصد	۲۴/۹۰	۳۰۹	۷۵/۰۹	۳۳۸	۸۰/۹۷	۶۲	۱۹/۰۳	۱۲۳	۲۸/۲۵	۲۰۰	۵۱/۱۴	۷۷	۲۰/۵۸	

بررسی اثر پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی

اثر پدیده گرد و غبار بر بعد اقتصادی کیفیت زندگی نتایج مربوط به اولویت بندی اثر پدیده گرد و غبار بر متغیرهای بعد اقتصادی همان گونه که در جدول ۶ آمده است نشان می‌دهد که میانگین کل برابر ۳/۳۰ بود که حاکی از متوسط بودن وضعیت اثر پدیده گرد و غبار بر متغیرهای بعد اقتصادی پاسخ‌گویان است. نتایج نشان می‌دهد وضعیت اثر پدیده گرد و غبار بر متغیر تولید بعد اقتصادی پاسخ‌گویان به نسبت اثر پدیده گرد و غبار بر متغیر مصرف بعد اقتصادی از سطح بالاتری قرار دارد. نشان‌دهنده اثر پدیده گرد و غبار بر عوامل تولید در بخش کشاورزی و زندگی روستایی است.

جدول ۶- اولویت بندی اثر پدیده گرد و غبار بر بعد اقتصادی بر حسب میانگین کل

اولویت	اثر گرد و غبار بر بعد اقتصادی	میانگین	انحراف معیار
۱	تولید	۳/۳۶	۰/۶۹
۲	مصرف	۳/۲۵	۰/۳۸
	میانگین	۳/۳۰	۰/۵۳

طیف پنج سطحی لیکرت از: به هیچ وجه (+) تا خیلی زیاد (۵)

اثر پدیده گرد و غبار بر بعد اجتماعی کیفیت زندگی نتایج مربوط به اولویت بندی اثر پدیده گرد و غبار بر متغیرهای اجتماعی همان گونه که در جدول ۷ آمده است، نشان می‌دهد که میانگین کل برابر ۳/۳۲ بود که حاکی از متوسط بودن وضعیت اثر پدیده گرد و غبار بر متغیرهای

d: درجه اطمینان با دقت احتمالی مطلوب با توجه به این که تعداد جامعه آماری ۱۰۹۵۴ خانوار است و با فرض قابلیت اطمینان ۹۵ درصد ($z=1,96$)، و حداکثر واریانس (pq) ویژگی مورد نظر ($p=q=0,5$)، و نیز خطای حدود ۵ درصد ($d=0,05$)، تعداد نمونه تحقیق حاضر ۳۷۱ خانوار شد که در فرآیند اجرای تحقیق برای افزایش درجه اطمینان، تعداد پرسشنامه جمع‌آوری شد. به این ترتیب تعداد نمونه در هر یک از ۶ دهستان منتخب با انتساب متناسب بر اساس جمعیت روستا مشخص شد (جدول ۴).

جدول ۴- جامعه و نمونه آماری در سطح روستاهای منطقه مورد مطالعه

شهرستان بخش	دهستان	تعداد روستا	تعداد خانوار	جمعیت نمونه	تعداد
شهرستان مرکزی	جهانگیری	۲۶	۴۲۲	۲۱۵۵	۷۹
	جهانگیری شمالی	۱۵	۱۳۹	۶۴۵	۲۴
شهرستان گلگیر	تمبی گلگیر	۲۶	۵۷۶	۲۶۰۰	۹۵
	تل بزان	۴۷	۹۰۸	۴۴۰۵	۱۶۰
شهرستان عنبر	عنبر	۸	۱۲۳	۶۰۴	۲۲
	ذیلابی	۶	۱۱۸	۵۴۵	۲۰
جمع		۱۲۸	۲۲۸۶	۱۰۹۵۴	۴۰۰

مأخذ: مرکز آمار ایران (۱۳۹۵)

- ابزار جمع‌آوری داده و ساختار پرسشنامه برای اندازه‌گیری مؤلفه‌های این تحقیق از ابزار پرسشنامه استفاده شد. پرسشنامه در دو بخش طراحی شد، بخش اول مربوط به اطلاعات فردی خانوارهای کشاورز روستایی است. بخش دوم مربوط به اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی ناشی از پدیده گرد و غبار است و بر اساس طیف لیکرت میزان شدت این اثرات در منطقه سنجیده شد.

- روایی و پایایی پرسشنامه روایی ظاهری و محتوایی ابزار این تحقیق (پرسشنامه) بر اساس نظر اساتید و کارشناسان فن مورد تأیید قرار گرفت. در تحقیق حاضر، قبل از توزیع پرسش‌نامه‌ها در بین نمونه‌ها، به منظور تعیین میزان پایایی پرسش‌نامه‌ها، نتایج ۳۰ پرسش‌نامه مقدماتی از جامعه آماری تحقیق با آزمون آلفای کرونباخ در نرم‌افزار IBM SPSS Statistics v۲۲ مورد آزمون قرار گرفتند که در نتیجه این آزمون، ضریب آلفای کرونباخ در رابطه با جامعه آماری یاد شده برابر ۰/۸۹ شد. این نتایج نشان‌دهنده آن است که پرسشنامه دارای پایایی قابل قبول هست.

۳- نتایج

آمار توصیفی

در این قسمت از تحقیق به ارائه آمار توصیفی

نتایج آمار استنباطی

همبستگی میان آثار مختلف پدیده گرد و غبار به منظور بررسی رابطه میان آثار مختلف پدیده گرد و غبار از همبستگی پیرسون استفاده گردید. نتایج همبستگی آثار مختلف پدیده گرد و غبار در میان خانوارهای روستایی شهرستان مسجدسلیمان همان گونه که در جدول ۱۰ آمده است، نشان می دهد که همبستگی مثبت و معنی داری میان همه ی آثار پدیده گرد و غبار در منطقه مورد مطالعه در سطح خطای ۰/۰۱ وجود دارد. نتایج همچنین حاکی از آن است که بالاترین همبستگی میان آثار اقتصادی- اجتماعی ($r = ۰/۶۳۷$) و پایین ترین همبستگی میان آثار اقتصادی- محیطی ($r = ۰/۴۹۵$) وجود دارد.

جدول ۱۰- همبستگی میان آثار مختلف پدیده گرد و غبار

آثار	اقتصادی	اجتماعی	محیطی
اقتصادی	۱	**۰/۶۳۷	**۰/۴۹۵
اجتماعی		۱	**۰/۵۰۱
محیطی			۱

**معنی داری همبستگی در سطح ۰/۰۱ خطا

همبستگی میان اثر کلی پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی و ابعاد آن

به منظور بررسی رابطه میان اثر پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی و ابعاد مختلف آن از همبستگی پیرسون استفاده گردید. نتایج همبستگی اثر پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی و ابعاد آن در میان خانوارهای روستایی همان گونه که در جدول ۱۱ آمده است، نشان می دهد که همبستگی منفی و معنی داری میان اثر پدیده گرد و غبار با کیفیت زندگی ($r = -۰/۱۸۴$) و همه ی ابعاد آن در منطقه مورد مطالعه در سطح خطای ۰/۰۱ وجود دارد. نتایج همچنین حاکی از آن است که بالاترین همبستگی میان اثر پدیده گرد و غبار با بعد اجتماعی ($r = -۰/۱۹۲$) وجود دارد.

جدول ۱۱- همبستگی میان اثر پدیده گرد و غبار و کیفیت زندگی و ابعاد آن

کیفیت زندگی و ابعاد آن	ضریب همبستگی (r)
کیفیت زندگی	-۰/۱۸۴**
بعد اقتصادی	-۰/۱۶۷**
بعد اجتماعی	-۰/۱۹۲**
بعد محیطی	-۰/۱۷۰**

**معنی داری همبستگی در سطح ۰/۰۱ خطا

۴- نتیجه گیری

هدف این پژوهش، ارزیابی اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی دهستان های شهرستان مسجدسلیمان بود. این

بعد اجتماعی پاسخ گویان است. نتایج نشان می دهد وضعیت اثر پدیده گرد و غبار بر متغیر مهاجرت پاسخ گویان به نسبت اثر پدیده گرد و غبار بر دیگر متغیرهای بعد اجتماعی از سطح بالاتری قرار دارد نشان دهنده اثر پدیده گرد و غبار بر مهاجرت روستاییان است.

جدول ۷- اولویت بندی اثر پدیده گرد و غبار بر بعد اجتماعی بر حسب میانگین کل

اولویت	اثر پدیده گرد و غبار بر بعد اجتماعی	میانگین	انحراف معیار
۱	مهاجرت	۳/۶۳	۰/۷۳
۲	اوقات فراغت	۳/۳۹	۰/۴۰
۳	مشارکت	۳/۱۹	۰/۸۵
۴	تعامل و همبستگی	۳/۰۷	۰/۲۷
میانگین		۳/۳۲	۰/۵۶

طیف پنج سطحی لیکرت از: به هیچ وجه (۰) تا خیلی زیاد (۵)

اثر پدیده گرد و غبار بر بعد محیطی کیفیت زندگی نتایج مربوط به اولویت بندی اثر پدیده گرد و غبار بر متغیرهای بعد محیطی همان گونه که در جدول ۸ آمده است نشان می دهد که میانگین کل برابر ۳/۴۰ بود که حاکی از متوسط به بالا بودن وضعیت اثر پدیده گرد و غبار بر متغیرهای بعد محیطی پاسخ گویان است. نتایج نشان می دهد وضعیت اثر پدیده گرد و غبار بر متغیر مسکن بعد محیطی پاسخ گویان بر متغیر زیرساخت روستایی بعد محیطی از سطح بالاتری قرار دارد. نشان دهنده اثر پدیده گرد و غبار بر آلوده شدن مسکن روستایی است.

جدول ۸- اولویت بندی اثر پدیده گرد و غبار بر بعد محیطی بر حسب میانگین کل

اولویت	اثر گرد و غبار بر بعد محیطی	میانگین	انحراف معیار
۱	مسکن	۳/۴۵	۰/۹۴
۲	زیرساخت روستایی	۳/۳۶	۰/۶۳
میانگین		۳/۴۰	۰/۷۸

طیف پنج سطحی لیکرت از: کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵)

اولویت بندی اثر پدیده گرد و غبار بر ابعاد کیفیت زندگی اولویت بندی اثرات پدیده گرد و غبار بر ابعاد کیفیت زندگی نشان می دهد که بیشترین اثر بر حسب میانگین ۳/۴۰ مربوط به بعد محیطی می باشد. می توان این چنین استنباط نمود که بیشترین اثر پدیده گرد و غبار بر بعد محیطی بوده است (جدول ۹).

جدول ۹- اولویت بندی اثر پدیده گرد و غبار بر ابعاد کیفیت زندگی روستاییان

ابعاد کیفیت زندگی	میانگین کل
محیطی	۳/۴۰
اجتماعی	۳/۳۲
اقتصادی	۳/۳۰

طیف پنج سطحی لیکرت (۱) تا (۵)

همبستگی مثبت و معنی‌داری میان همه‌ی آثار پدیده گرد و غبار در منطقه مورد مطالعه در سطح خطای ۰/۰۱ وجود دارد. با توجه به آسیب‌پذیر بودن سکونتگاه‌های روستایی به‌ویژه روستاهای استان خوزستان، شایسته است که در برنامه‌ریزی‌های توسعه روستایی، اقدامات لازم در جهت مدیریت مخاطرات و بحران، توانمندسازی اجتماعات روستایی، ظرفیت‌سازی، ارائه برنامه‌ها و طرح‌های آموزشی در زمینه پیشگیری و مقابله با آثار مخاطرات از جمله گرد و غبار و کاهش میزان آسیب‌پذیری و فراهم کردن تجهیزات و امکانات زیربنایی در جهت بهبود و ارتقاء کیفیت زندگی روستاییان پیش‌بینی شود. بنا به یافته‌های تحقیق حاضر مبنی بر اثر معنی‌دار پدیده گرد و غبار بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیطی زندگی خانوارهای روستایی، انتظار می‌رود نگرش کلان‌تری به این مقوله اتخاذ شود. شاید یکی از دلایل نبود چنین رویکردی فقدان دانش و اطلاعات لازم در خصوص چگونگی اثرگذاری و سطح اثرگذاری این پدیده به‌ویژه در ابعاد اقتصادی و اجتماعی است، لذا تعریف و توسعه تحقیقات در این زمینه مورد تأکید قرار می‌گیرد.

سپاسگزاری

این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی از محل اعتبارات پژوهانه مرکز پژوهشی منطقه‌ای ریزگردها و معاونت پژوهشی دانشگاه شهید چمران اهواز می‌باشد. بنابراین نویسندگان از دانشگاه شهید چمران اهواز بابت تأمین هزینه‌های این پژوهش سپاسگزاری می‌نمایند.

تحقیق از نظر هدف جزء تحقیقات کاربردی به‌شمار می‌رود که به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته است. جامعه آماری تحقیق ۱۰۹۵۴ خانوار از دهستان‌های شهرستان مسجدسلیمان بودند. به‌منظور تعیین حجم نمونه برای جامعه مورد مطالعه از فرمول کوکران استفاده گردید. با در نظر گرفتن خطای احتمالی ۵٪ تعداد نمونه برابر با ۴۰۰ نمونه به‌دست آمد. با توجه به توصیفی-همبستگی بودن تحقیق از دو روش آمار توصیفی و آمار استنباطی جهت بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده گردید. نتایج حاصل از تحقیق در رابطه با اولویت‌بندی اثرات پدیده گرد و غبار بر ابعاد کیفیت زندگی نشان داد که پاسخ‌گویان بیشترین اثر پدیده گرد و غبار را بر بعد محیطی با میانگین ۳/۴۰ ارزیابی می‌کنند. همچنین اثر پدیده گرد و غبار بر بعدهای اجتماعی با میانگین ۳/۳۲ و بعد اقتصادی با میانگین ۳/۳۰ در رده‌های بعدی اولویت‌بندی اثرات پدیده گرد و غبار بر ابعاد کیفیت زندگی پاسخ‌گویان قرار گرفت. به‌منظور بررسی رابطه میان ابعاد مختلف کیفیت زندگی از همبستگی پیرسون استفاده گردید. نتایج نشان می‌دهد که همبستگی مثبت و معنی‌داری میان ابعاد کیفیت زندگی در سطح ۰/۰۱ خطا وجود دارد. همچنین، به‌منظور بررسی رابطه میان آثار مختلف پدیده گرد و غبار از همبستگی پیرسون استفاده گردید. نتایج همبستگی آثار مختلف پدیده گرد و غبار در میان خانوارهای روستایی شهرستان مسجدسلیمان نشان می‌دهد که

منابع

- ایزدی، ا. ۱۳۹۵. بررسی اثرات پدیده ریزگرد بر کیفیت زندگی از دیدگاه خانوارهای روستایی شهرستان سرو آباد، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته مهندسی کشاورزی، گرایش توسعه روستایی، دانشگاه زنجان.
- بی‌نام، ۱۳۹۵. نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵، وبگاه رسمی مرکز آمار ایران.
- خالدی، ک. ۱۳۹۵. برآورد زیان‌های اقتصادی طوفان گرد و غبار بر بخش کشاورزی در استان‌های غربی ایران، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۲۴ (۹۶): ۱۵۱-۱۸۳.
- خمی، ج. ۱۳۹۱. ارزیابی اثرات مخاطرات طبیعی خشکسالی و طوفان شن بر توسعه روستایی با تأکید بر مدیریت سانحه در شهرستان زابل، دهستان ادیمی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی. دانشگاه زنجان.
- دویستی، ح. ۱۳۸۹. بررسی تأثیرات خشکسالی بر وضعیت اقتصادی-اجتماعی شالیکاران در استان گیلان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته توسعه روستایی، دانشگاه گیلان.
- شاهسونی، ع.، یار احمدی، م.، جعفر زاده حقیقی فرد، ن.، ا.، نعیم آبادی، ا.، محمودیان، م. ح.، صاکی، ح.، صولتی، م. ح. ۱۳۸۹. عوامل ایجادکننده گرد و غبار و اثرات آن بر محیط‌زیست، مجله دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، سلامت، اقتصاد، ۴ (۶): ۴۵-۵۶.
- عسکری، ف. ۱۳۹۳. تبیین نقش ریزگردها بر تغییر الگوی کشت و کیفیت زندگی روستایی (مطالعه موردی: بخش عقیلی، شهرستان گتوند)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی. دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- علوی، ع.، فتاحی، ا.، رمضان نژاد، ی.، خلیفه، ا. ۱۳۹۴. رتبه‌بندی نواحی روستایی بر اساس میزان رضایت از کیفیت زندگی با استفاده از مدل تصمیم‌گیری کوپراس (مطالعه موردی: دهستان نورآباد، بخش مرکزی شهرستان دلفان، استان لرستان)، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۷ (۳): ۴۲۳-۴۳۷.
- نظری، م.، فروزانی، م.، یزدان پناه، م.، برادران، م. ۱۳۹۶. تبیین امنیت معیشت کشاورزان در شرایط گرد و غبار در شهرستان شوش، مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۳ (۲): ۱۵۳-۱۶۹.
- ولی، م.، رضایی، ح.، معصومیان، ا.، دهقانپور، ع. ر. ۱۳۹۶. بررسی اثرگذاری مخاطره زیست‌محیطی گرد و غبار بر کیفیت زندگی روستاییان (مطالعه موردی: دهستان اسفندار-ابرقوه). چهارمین کنگره علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست ایران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین، تهران.
- یاقوت حردانی، ه. ۱۳۹۱. ارزیابی اثرات پدیده گرد و غبار بر کیفیت زندگی روستاییان، مطالعه موردی روستاهای حوزه نفوذ شهر اهواز (بخش حمیدیه). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی. دانشگاه تربیت مدرس.
- Askari, F. ۲۰۱۴. Explaining the role of microorganisms in changing the pattern of cultivation and quality of rural life (Case study: Aghili district, Gotvand city), Master thesis. Geography and Rural Planning. University of Sistan and Baluchestan.
- Alavi, A., Fatahi, A., Ramazan Nejad, Y., Khalifeh, A. ۲۰۱۵. Ranking of Rural Areas Based on Satisfaction with Quality of Life Using Copras Decision Making Model (Case Study: Nourabad District, Delphan Central District, Lorestan Province), Journal of Human Geography Research, ۴۷ (۳): ۴۲۳-۴۳۷.
- Nazari, M., Forouzani, M., Yazdanpanah, M., Baradarn, M. ۲۰۱۷. Explaining the Livelihoods of Farmers in Dusty Conditions in Shoush County, Iranian Journal of Agricultural Extension and Education Sciences, ۱۳ (۲): ۱۵۳-۱۶۹.
- Vali, M. R., Rezaei, H., Masoumian, A., Dehghanpour, AS. R. ۲۰۱۷. Investigating the Impact of Environmental Danger on the Quality of Life of Rural People (Case Study: Esfandar-Abarkouh Village). Fourth Scientific Research Congress on Development and Promotion of Agricultural Sciences, Natural Resources and Environment of Iran, Association for Development and Promotion of Fundamental Sciences and Technologies, Tehran.
- Ekhtesasi, M. R. and Sepehr, A. ۲۰۰۹. Investigation of Wind Erosion Process for Estimation, Prevention, and Control of DSS in Yazd-Ardakan plain. Environmental Monitoring and Assessment, ۱۵۹ (۱-۴): ۲۶۷-۲۸۰.

- Goudie, A. S. and Midelton, N. J. ۲۰۰۲. Saharan dust storms, nature and consequences. Earth science review, ۵۶ (۱-۴): ۱۷۹-۲۰۴.
- Hamish, A., Grant, M., Tanish, A. ۲۰۰۱. Inter – regional transport of AUStrian dust storms, soil erosion research for the ۲۱th century, pp: ۲۸.
- Koren, I. and Kaufman, Y. ۲۰۰۶. The Bodele depression: a single spot in the Saharan that provides most of the mineral dust to the Amazon forest, pp: ۱-۴.
- Miri, H., Ahmadi, A., Ghanbari, A. and Moghaddam nia, M. ۲۰۰۷. Dust storms impacts on air pollution and public health under hot and dry climate, international journal of energy and environment, ۲ (۱): ۱۰۱-۱۰۵.
- Pishgar Komleh, S. H., Keyhani, A., Rafiee, Sh. and Sefeedpary, P. ۲۰۱۱. Energy use and economic analysis of corn silage production under three cultivated area levels in Tehran province of Iran. Energy, ۳۶: ۳۳۳۵-۳۳۴۱.
- Richard, H. ۲۰۰۳. Southwest Asian Dust Storm in Month Mars ۲۰۰۳, State College Pennsylvania, pp: ۴.
- Romanof, B. ۱۹۶۱. Dust storms in Gobian Zone of Mongolia. The First PRC – Mongolia Workshope on climate change in arid and semi– arid Region over the Central Asia, pp: ۲۱.
- TA-Hsiung, L. ۲۰۰۱. Long rang transport of yellow sand to Taiwan in spring ۲۰۰۰. Atmospheric Environment, ۳۵ (۳۴): ۵۸۷۳-۵۸۸۲.

Economic, Social and Environmental Impacts of Dust on Quality

Nasim Monjezi ^۱, Abdolreza Roknedineftekhari ^۲

^۱ Assistant professor, Biosystems engineering Department, Faculty of Agriculture, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

^۲ Professor, Geography and Rural Planning Department, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Email Address: n.monjezi@scu.ac.i

Abstract

Introduction

In general, the phenomenon of dust has adverse effects and consequences such as affecting the quality of human life, economy, health, environment and causing damage to biological and agricultural resources of rural communities. It is impossible to estimate all the economic and non-economic losses of the dust phenomenon at the national and provincial levels. The dust phenomenon has adverse effects, such as affecting human quality of life, economy, environment and damaging the livelihoods of rural communities. Intensification of migration of people from areas affected by dust, increase in unemployment or decrease in income in various urban and rural jobs, decrease in agricultural production, stagnation in industry and tourism, disruption in air transportation and flight safety, decrease in personal and social assets and the closure of educational and recreational centers are clear examples of the destructive consequences of dust in the provinces affected by this phenomenon during the last decade. There is no doubt that this phenomenon should be investigated and dealt with by fully understanding all its dimensions as well as the ways of its creation and transmission. Because in the long run it can be a serious risk for farmers and villagers. Failure to pay attention to the effects of the dust phenomenon, especially in arid and semi-arid areas, will cause the invested funds to suffer losses and create a serious threat to human societies. Therefore, it is necessary to review and develop correct policies in this field. Masjed Soleiman city has also been affected by the dust phenomenon for several years along with other parts of Khuzestan province in Iran. Considering the harmful effects of dust on the agricultural sector, the village environment and the lives of the villagers of Masjed Soleiman and the double effect of the construction of the Gotvand dam, the present study tries to estimate these harmful effects.

Methodology

In order to evaluate the economic, social and environmental effects of the dust phenomenon on the quality of life of rural households in Masjed Soleiman, in the first stage, a general understanding of the quality of life of the studied villages is required, and in the next stage, to evaluate the effects of the dust phenomenon on the quality of life of the villagers. is. Therefore, in order to select indicators and indicators of quality of life, a list of needs and facilities in rural communities was collected and separated and classified in three domains, economic, social and environmental. Then, based on each of these domains, indicators were identified and classified. Part of the research components is related to the personal characteristics and demographic characteristics of the respondents (gender, marital status, age and education). The statistical population of the research is the villages of Masjed Soleiman in Khuzestan province, which according to the ۲۰۱۵ census has ۱۲۸ villages with ۲۲۸۶ rural households and a population of ۱۰۹۵۴ people. Since the statistical population under study has a large size and geographic scope and it is not possible to refer to all of them, therefore, using the sampling method, a group of them were selected as a sample and the results obtained were generalized to the entire population. In order to select the research sample, a multi-stage sampling method was used. By determining the total number of samples, the number of samples of each village was determined by proportional assignment based on the population of the selected villages. The purpose of this study was to evaluate the economic, social and environmental effects of dust phenomenon on quality of life of rural households in Masjed Soleiman. To this end, a questionnaire containing the effects of dust phenomenon on the quality of life of rural households in the form of economic, social and environmental dimensions was first developed. Its reliability was measured by Cronbach's alpha and the obtained value was ۸۹%. Then ۴۰۰ questionnaires were distributed among the villagers in the study area through Cochran formula. Finally, descriptive statistics, inferential statistics and IBM SPSS Statistics v۲۲ and EXCEL ۲۰۱۳ statistical tools were used for data analysis.

Conclusion

The results related to the prioritization of the effect of the dust phenomenon on the variables of the economic dimension show that the total average was equal to ۳,۳۰, which indicates that the effect of the dust phenomenon on the economic variables of the respondents is average. The results show that

the status of the effect of the dust phenomenon on the production variable of the economic dimension of the respondents is higher than the effect of the dust phenomenon on the consumption variable of the economic dimension. It shows the effect of dust phenomenon on production factors in agriculture and rural life. The results related to the prioritization of the effect of the dust phenomenon on the social variables show that the total average was ۳,۳۲, which indicates the average status of the effect of the dust phenomenon on the variables of the social dimension of the respondents. The results show that the status of the effect of the dust phenomenon on the migration variable of the respondents is higher than the effect of the dust phenomenon on other variables of the social dimension, indicating the effect of the dust phenomenon on the migration of villagers. The results related to the prioritization of the effect of the dust phenomenon on the variables of the environmental dimension show that the total average was equal to ۳,۴۰, which indicates that the status of the effect of the dust phenomenon on the variables of the environmental dimension of the respondents is medium to high. The results show that the effect of the dust phenomenon on the housing variable of the environmental dimension of the respondents is higher than the rural infrastructure variable of the environmental dimension. It shows the effect of dust phenomenon on the contamination of rural housing. The results also showed that there was a significant positive correlation between all effects of dust phenomenon. The highest correlation was between economic and social effects and the lowest correlation between economic and environmental effects. In addition, the results showed that there is a significant and negative correlation between the effects of dust phenomenon and quality of life.

Keywords

“Dust”, “quality of Life”, “village”, “Masjed Soleiman”